

Ivan Kraus
Má rodina
a jiná zemětřesení

Ivan KRAUS

MÁ RODINA

a jiná zemětřesení

povídky

Ilustroval Adolf Born

ACADEMIA PRAHA 2009 © Ivan Kraus, 1998

Illustrations © Adolf Born, 1998

Obsah

TO NA TOBĚ DOSCHNE	
Výchovný systém	8
Příhoda na řece	16
Strýc, který to uměl s dětmi	24
Jak se bratr ztratil.....	29
Teta Anna.....	38
Skáčíme !.....	45
Sestra hraje divadlo	48
Květiny a zvířata	53
Otec v opeře	59
Potíže s elektřinou	67
Otec jde do školy	75
Mikuláš.....	79
Na piano.....	87
Vánoce	95
Výlet autem.....	103
Na horách.....	116
Dobře uložené peníze	123
Na obědě.....	128
Jak se bratr zamkl.....	134

To na tobě doschne	140
Matka a čas	145
Náhlá rozhodnutí	149
PROSÍM TĚ, NEBLÁZNI!	
Nadě a Johaně.....	156
Žena a nábytek.....	156
Nebezpečné okamžiky	164
Na schovávanou	170
Modrý pokoj	177
Klíče.....	182
Kdo má pravdu.....	192
Tak je hodný.....	198
Daňové výhody	205
Než přijdou,.....	211
To nemuselo být... ..	218
Dobře pojištěný jezevčík	225
Vážení pánové!	229
Proč nemám rád obchodní domy	236
Odpoledne s labutí.....	249
Romantická dovolená	255
„Zeptej se!“	268
„Co mám dělat?“	277
„To nemusíme vidět!“	284

Roztomilé obrázky	291
Kinetická žena	302
Vojna a mír.....	310
Potíže s oblékáním	316
Sólo s židlí	323
Hovory s Mexikem	329
Jak jsem se odnaučoval kouřit	335
Midlife Krausis	345
Muž v domácnosti (deník)	352
Škola života	359
Ranní pošta	367
Testament	374
Paměti	382
Konec zenbuddhismu.....	388
ČÍSLO DO NEBE	
Rádio Fušek a Tanganjika	394
Kláštevní ulice.....	404
Nedělní polévka	410
Poučné příběhy	414
Textilní strýc.....	420
Učit se, učit se	433
Poklad	443
Pan rada	449

Domovní schůze	458
Děda v kině	464
Brigáda	471
Přehlídka	478
Návštěva	483
Ilegální ovoce	488
Číslo do nebe	496
Třídní boj.....	504
Jak jsme slavili první máj.....	511
Maturita	523
Jdi do zemědělství.....	528
Matka a úřady.....	535
Kalendářový příběh.....	547
Zem není	558
XXX.....	563
RODINNÝ SJEZD /část/	
Rodinný sjezd	566
Hra	576
Pan K.	582
Tajná znamení.....	589
Jak jsem se vrátil	596

TO NA TOBĚ DOSCHNE

mámě, tátovi, Elišce, Michaelovi, Janovi a Kateřině

Osoby a události, líčené v této knize, nejsou zcela smyšlené, a připomínají-li někomu osoby a události, které znal, nejde o podobnost čistě náhodnou.

Autor měl to štěstí, že v takové rodině žil, a mohl tedy psát přímo „ze života“.

To, že dnes nosí prádlo suché, je autorovi sice příjemné, ale zároveň trochu líto.

Výchovný systém

Velké rodiny připomínají tak trochu přírodní živly. Nejsou vlastně nikdy v klidu. Proto je obvykle třeba hledat výchovný systém, složený z vhodných metod, s jehož pomocí lze takovou rodinu udržet na přípustném stupni vzájemných vztahů. Nejoblíbenější metodou je dávání za příklad, přičemž jde obvykle jak o dobré, tak o špatné příklady. „Příklady táhnou," říkala

vždycky matka a myslela tím patrně obojí. Byly doby, kdy každý z nás byl špatným příkladem pro ty druhé a nebyl mezi námi vlastně nikdo, kdo by byl mohl sloužit za dobrý příklad. Takoví jedinci se vyskytovali jen v jiných rodinách a my se o nich dozvídali z matčina poutavého vyprávění, naslouchající jí se zatajeným dechem. Stávalo se však také, že se mezi námi náhle vyskytl někdo, na koho se momentálně „dalo spolehnout“, kdo byl „lepší“ nebo „poslušnější“. To bývalo velmi zřídka a zpravidla šlo o toho, kdo nebyl zrovna přítomen. Jakmile se však dotyčný vrátil, nalézala na něm matka tolik chyb, že to vypadalo, jako by se takový tvor ze dne na den měnil.

Michael tvrdil, že základním pravidlem matčina systému je poučka - ti nejlepší jsou právě pryč. Nejhorší jsou vždy doma. Jediným členem rodiny, který této poučce nepodléhal, byl otec. Z matčina hlediska šlo o vyrovnaného člověka, který měl stále stejně chyb a nedostatků, ať byl právě kdekoli. Matka postupně dosáhla takové dokonalosti, že vytýkala otci jeho nedostatky v jakémsi pořadí, které mělo podivný systém. Dovedla otci vytknout, že si neuklidil ponožky, a vzápětí mu připomněla, že si ho vzala, jako by o tom otec nevěděl. Jindy jednoduše řekla: „S tím na mne nechodte, to si vyřídte s otcem!“ Chvillemi to

vypadalo, jako bychom měli doma otce, s kterým matka nemá mnoho společného a kterého patrně v nestřeženém okamžiku vlákal někdo z nás do rodiny proti jejímu souhlasu. Matka nikdy nedělala rozdíl mezi druhem a velikostí chyby, které se otec dopustil, ale otec bral situaci jaksi celkově a tvrdil, že to „takhle už dál nejde.“

Pokud šlo o nás, říkával občas otec matce, že jak si nás vychovala, takové nás má. V takových okamžicích se matka rychle přeorientovala na otázku dědičných vlastností a tvrdila, že jablko nepadne daleko od stromu, majíc tím na mysli pochopitelně špatné vlastnosti, které jsme zdědili po otci. Ale byly i chvíle, kdy se oba udiveně obrátili na nás a ptali se: „Po kom to, prosím tě, máš?“ Člověk se cítil samozřejmě zaskočen, protože nemohl jmenovat ani otce, ani matku, a tak to vypadalo, že jsme si některé vlastnosti přinesli od sousedů.

Jednou, když jsem přišel velmi pozdě domů, probudili se oba v ložnici a vedli spolu tento zvláštní rozhovor:

Otec - Tak už je tady...

Matka - Kdo?

Otec - Synáček.

Matka (vzdech)

Otec - Máš tu synáčka...

Matka - Snad je taky tvůj, ne?

Otec - Vyloučeno. Můj syn by takhle pozdě domů nechodil.

Matka - Můj tedy také ne.

Na tomto místě nastala krátká pauza, během níž patrně oba rodiče přemýšleli, jakým způsobem mne adoptovat.

Matka - Ten kluk to zdědil. A víš po kom?

Otec (zvědavě) - Po kom?

Matka - Po tobě!

Otec (vzdech)

Opět krátká pauza, během níž patrně otec uvažoval nad tím, zda je lepší hovořit nebo mlčet, podle známé poučky „cokoli od této chvíle řeknete, může být použito jen proti vám“.

Otec - Po mně nic takového nezdědil.

Matka - Zdědil! To jseš celý ty!

Otec (vzdech)

Matka - Jen se na sebe podívej!

Očekával jsem, že otec rozsvítí a podívá se na sebe, ale neudělal to.

Otec - Jak byl vychovaný, takový je.

Matka - Vidí špatné příklady. Včera sis zase neuklidil ponožky!

Otec - Nejde o ponožky, jde o to, že přišel pozdě domů.

Matka - To je totéž!

Otec - No dovol...

Matka - Začíná to ponožkami a končí to takhle, nebo ještě hůř...

Otec (triumfálně) - To znamená, že když si ještě několikrát neuklidím ponožky, bude z kluka alkoholik!

Matka - Jiný otec by na tvém místě vstal a šel si to s ním vyřídit!

Otec - To je možné...

Matka - Slabá žena na tolik dětí nestačí...

Otec (vzdech)

Matka - Vstaň a jdi na něj!

V tu chvíli otec z nepochopitelných důvodů skutečně vstal a šel na mne. Aby nešel celou cestu zbytečně, dal mi pár pohlavků a šel si zase lehnout.

„Tak to je jediné, co umíš!“ řekla matka, čímž dala otci najevo, že jeho služební cesta nesplnila ani v nejmenším její očekávání.

Někdy se matka pustila do poutavého vyprávění o manželích. Příběhy byly určeny otci. Hrdiny těchto příběhů byli ideální muži, kteří pracovali, věnovali se rodině, šili, prali, vařili, uklízeli a běhali

ochotně do školy ptát se na prospěch svých dětí. Otec pokaždé takovým vyprávěním se zájmem naslouchal a nakonec se jen zeptal, co to bylo za pány. „Takoví jsou muži všech žen, co znám," odpovídala vždy matka a otec obvykle jen zabručel, že v tom případě má matka podivné známosti, od kterých by měla co nejdříve upustit.

Někdy používala matka zvláštní srovnávací metody a říkala: „Tohle by Ivan v tvém věku nikdy neudělal!" „Takovou věc by si Eliška, když byla tak stará jako ty, nedovolila!" a tak dále, až nás vystřídala všechny, a bylo jasné, že by si nikdo z nás to či ono nedovolil a že jsme všichni bez chyby.

Matčin vztah k našemu věku byl také nevypočitatelný.

O Michaelovi například přes deset let tvrdila, že je po žloutence a nesmí se tedy namáhat, až si toho povšiml i sám bratr a varoval všechny ostatní před tím, aby ho jakkoli zatěžovali. „Jsem po žloutence," říkal, když měl dojít pro chleba, dáváje tak najevo, že se mezi námi jistě najde někdo zdravý, který ho ochotně nahradí. Bratr Jan už tajně kouřil, ale občas klidně sdělil druhým, že je ještě moc malý a že by třeba netrefil zpátky domů nebo že by chleba ztratil. „Malá" byla dlouho i Kateřina, které tak

říkala matka, protože byla nejmladší, a zůstalo jí to dlouho poté, co už byla velká, stejně jako Janovi.

Otcovy výchovné metody byly ve srovnání s matčinými mnohem jednodušší. Když už si s námi matka nevěděla rady, požádala otce o pomoc a ten nás vzal s sebou do koupelny, kde provedl to, co považoval za nutné. Matka ovšem pak ztratila nervy a po prvním výkřiku či zasténání se vrhala ke dveřím od koupelny a volala na otce: „Lass ihn! Lass ihn!" V takovýchto případech se totiž rodiče vždy domlouvali německy. Činili tak vždycky, když nechtěli, abychom jim rozuměli. Jelikož se to však stávalo často, naučili jsme se těmito výrazům už v raném věku a stávalo se také, že když matka otci něco vytýkala, řekl některý z mladších sourozenců: „Lass ihn!"

Někdy dalo otci hodně práce přesvědčit některé z nás, abychom s ním odešli do koupelny. Největší problémy v tomto ohledu míval s Janem, který už od mládí vykazoval velkou fyzickou sílu a nikdy se nemínil vzdát dobrovolně. Bratr dovedl velice dobře využívat terénu. Zachytával se skříní, stolů, koberců, dveří i závěsů, ba i tak nehmotných věcí, jako jsou například porcelánové sošky nebo knoflík od rádia, a otci dalo často moc práce, než se mu podařilo syna odtrhnout. Později se bratr zdokonalil natolik,

že se zvláštním způsobem vzpříčil ve dveřích, rukama i nohama, takže jím otec, který se ho snažil vyprostit, musel cloumat a všelijak páčit po i proti směru chlapcova zachycení, aby ho dopravil na místo určení. Páčení bratra sledovala rodina s napětím. Někteří z nás uzavírali sázky na čas, jiní tipovali, které části nábytku použije tentokrát bratr jako záchytných bodů a jak se tyto předměty osvědčí v tahu či trhu. Někdy bylo snazší vysadit z pantů celé dveře než přinutit bratra k tomu, aby povolil a pustil se kliky. Ale v okamžiku, kdy to otec udělal, vymrštil se bratr a zachytil se příborníku, jsa si vědom toho, že matka bude otce nabádat k opatrnosti, protože trhnout bratrem znamenalo trhnout příborníkem, který byl plný porcelánu. Někdy bylo po takovém boji nutno zavolat i několik řemeslníků, kteří dali byt do pořádku. Časem se ukázalo, že otec musí bratru zabránit v tom, aby se chytil třeba záclony, protože v takovém případě se Jan stával pánem situace a otci se nikdy nepodařilo získat bratra, aniž přitom získal proti své vůli i záclony. Někdy však bratr prchal mimo dům, aniž se na útěk nějak zvlášť připravoval. Otec vybíhal z domu za ním, zatímco matka byla na balkóně a volávala jako náruživý divák: „Nadběhni mu! Zadem! Za ním! Přidej! Chytni ho! Přes plot! Za nohu!" a podobně.

Také sousedé vybíhali na balkón a někteří z nich, hlavně ti mladší, sázeli na bratra, kdežto starší věřili spíše taktickému otci. Někdy, když otec s bratrem vběhli na hřiště, mívali víc diváků, zejména děti, hlídače, ale i penzisty z parku a matky s kočárky. Někteří z nich už otce i bratra znali a byli zvědaví, jak to tentokrát dopadne. Soused, který bydlel hned vedle nás a který si nedal žádný závod ujít, tvrdil, že se otec zlepšil natolik v práci nohou, že by mohl startovat za seniory na delší tratě. Matka byla potěšena, ale pravila skromně, že je ráda, že se otec alespoň dostane na vzduch. Někdy však oba „atleti“ vybíhali z hřiště a běželi parkem a pak ještě dál. Jeden takový běh sledoval také bratrův učitel. Tenkrát se oba závodníci lišili i svými dresy. Otec byl v košili a kalhotách a bratr pouze v tričku a v dlouhých spodkách. Jelikož to bylo v zimě, ohodnotil učitel, který si všiml, že je bratr bos, sportovního ducha naší rodiny a dal bratra třídě za vzor.

Řekl bych, že se otec ve snaze přivést bratra k rozumu dost naběhal.

Příhoda na řece

„Dnes by byl hřích nejít na lodičky," pravil otec jednou na jaře, když jsme seděli v parku a dívali se dolů na řeku. Sešli jsme na nábřeží do půjčovny člunů. Muž, který lodky půjčoval, byl starší, vážný člověk, s nímž se život zřejmě příliš nemazlil, jak se dalo vyčíst z jeho tváře.

„Dobrý den," pozdravil ho otec.

„Jo," řekl ten člověk a plivl do vody.

Otec váhal. Myslím, že si v tu chvíli rozmýšlel, má-li vyřknout své přání nebo ne. Nakonec se rozhodl pro to prvé.

„Jeden člun," řekl otec, který neměl rád hrubé lidi. Muž se na otce podíval poněkud nedůvěřivě a pak se zeptal: „Na co?"

Otec se na mne podíval, tak jako by říkal, vidíš, takhle to dopadá s lidmi, kteří neradi přemýšlejí, načež se otočil k tomu pánovi: „Jeden člun, na vodu. Kdybych chtěl prášek proti bolení hlavy, určitě bych nechodil k vám!"

Myslel jsem si, že se ten člověk rozzlobí, ale k mému překvapení ho otcova poznámka i způsob otcova jednání zřejmě potěšily. Muž se zvedl a šel k jednomu z člunů. Otci to nedalo a požádal o dobrý člun. Muž pravil, že všechny čluny, které má, jsou dobré, a pokud on ví, jsou to vlastně nejlepší čluny široko daleko. Pak nás vedl k plavidlu s nápisem Kapitán Nemo. Byla to starší,

zelená bárka, na jejímž dně bylo trochu vody. Otec se tentokrát zjevně nechtěl muže dotknout, a proto pouze naznačil, že je v člunu trochu vlhko.

„No a?“ podivil se muž. „Na dně je dycky voda, když pršelo, ne?“

Otec nic nenamítal.

Ale pak si uvědomil něco, co ho trochu znepokojilo. Že totiž už dobrých čtrnáct dní nepršelo. Dalo mu trochu práce, než našel vhodný způsob, jímž se snažil naznačit, co si myslel.

Lidé od vody jsou však velmi citliví. Myslím si, že říční lodníci jsou citlivější než mořští. Ale majitel člunů byl nejcitlivější ze všech. A tak když otec ukázal na dno člunu a zeptal se, zda se voda nedostala do plavidla čirou náhodou zespoda, vyplivl muž opět cosi do vody a zeptal se, co tím chce otec říci.

Už sám tón otázky naznačoval, že muž umí být tvrdý. Otec však ja ko slušně vychovaný člověk musel odpovědět. Učinil tak bez zábran a položil otázku přímo: „Neteče dovnitř?“

Muž strnul. Chvíli stál bez hnutí a díval se na řeku. Teprve potom se začal nadechovat. V životě jsem už nikdy neviděl nikoho, kdo by se tak dlouho, tak důkladně a soustředěně nadechoval. Pochopil jsem však, že muž, který se rozhodl takto

nadechnout, nebude se zásobou vzduchu šetřit celý rok, ale že použije kyslíku v nejbližším okamžiku. Můj odhad byl správný. Muž se rozkřičel. Křičel o dětství i o tom, jak se dostal k vodě. Křičel vše, co věděl o člunech, vše, dokonce tolik, že ho může kdokoli třeba o půlnoci vzbudit a dávat mu otázky. Křičel, že tomu člověku všechno zodpoví. Potom zavřel oči a začal tápat kolem sebe. Polekali jsme se, zda se mu něco nestalo, ale ukázalo se, že muž zavřel oči a tápe jen proto, aby poznal své čluny po hmatu. Postupně rozeznal všech pět člunů a volal je poslepu jménem. „Kapitán Nemo... Bohouš, Lidunka, Jestřáb, Mississippi!" Pak se trochu uklidnil a začal chladně, leč pateticky vyprávět, co má který z člunů za sebou. Když skončil a otočil se k nám zády, řekl otec, který se obával, že říční vlk pláče, že se nám člun moc líbí a že bychom, když se to tak vezme, ani v jiném člunu na řeku nevypluli. Muž cosi zabručel, vylil z člunu vodu a zmizel v budce.

Vstoupil jsem do člunu. Otec se ujal vesel. Všiml jsem si, že muž pohnul záclonkou domku. Pozoroval nás. Neřekl jsem to však otci, protože měl zrovna plné ruce práce.

Vesloval proti proudu, pak odložil vesla, svlékl se do půl těla a začal se opalovat. Následoval jsem jeho příkladu.

Probudil mě jakýsi hluk. Vztyčil sem se, abych zjistil, odkud hluk přichází. Bylo to z mostu. Lidé tam nervózně obíhali sem a tam a ukazovali si na řeku. Také otec se probudil. Ukázal jsem mu lidi na mostě, kteří ukazovali někam za nás.

„Možná že se někdo topí," řekl jsem.

„Těžko," pravil otec, který byl ještě rozespalý.

Lidé na mostě gestikulovali stále vzrušeněji a křičeli. Po mostě však jezdilo hodně vozů, a tak nebylo rozumět. Začal jsem se rozhlížet kolem sebe. Byli jsme ze všech člunů nejdál od půjčovny. Řekl jsem to otci, který pravil, že lidé se drží velice rádi ve skupinách, což prý pochází ještě z doby pravěku. Lidé na mostě spínali ruce a neustále ukazovali tím směrem jako předtím.

„To by mě zajímalo, oč jim jde," řekl jsem a v tu chvíli jsem ucítil chlad na zádech. Sáhl jsem za sebe a ucítil jsem padající vodu.

Bleskově jsem se otočil. Vjížděli jsme právě pod vysoký jez.

„Pozor!" vykřikl jsem na otce, který se vymrštil, a když zjistil, co se děje, vrhl se k veslům. Měl jsem ovšem stejný nápad, a tak jsme se srazili uprostřed člunu, do něhož se už začala valit voda.

„Klid!" vykřikl otec, který byl první na nohou a sahal znovu po veslech. Jakmile se však postavil, nahnula se loď na bok.

„Na druhou stranu!" zavelel, ale způsobil tím jen nové nedorozumění, protože jsme na stranu skočili oba a loď se znovu naklonila.

„Na druhou stranu!" vykřikl a zůstal tentokrát na místě a já, jsa z nepochopitelných důvodů přesvědčen, že otec udělá to co předtím, také.

„Nalevo přece!" křičel otec, který si neuvědomil, že jeho levá ruka je má pravá a naopak.

„Napravo!" volal vzápětí, když už bylo v lodi spousta vody.

Poslední manévř se přece jen podařil a otec dostal loď z bezprostředního nebezpečí.

„Taky nás mohli upozornit," řekl, maje na mysli lidi na mostě. Chtěl jsem mu říci, že se o to ti lidé snažili, ale pak jsem si uvědomil, že bude lépe, když budu mlčet. Voda v lodi se přelévala ze strany na stranu.

„Lov věci!" velel otec.

Většina věcí, prádlo, noviny a všechny lehčí předměty, plula po hladině. Pouze zapalovač a otcovy hodinky klesly ke dnu.

Od břehu k nám zamířil člun. Byl motorový a už z dálky bylo vidět, jak před sebou hrne vodu.

Ve člunu byli dva muži.

„Nechcete záchranná kola?" ptal se jeden z nich. „Ne," řekl otec, „ale nedělejte vlny!"

V tu chvíli se náš člun začal opět kývat. Muž se dal do smíchu.

„Čemu se směje?" zeptal jsem se.

Otec se na mne podíval trochu udiveně:

„Taky bych se smál..." řekl tiše, „kdybych byl na jeho místě."

Člun se otočil a jel zpátky ke břehu. To už jsme se přiblížili k mostu. Teď už bylo také lidem rozumět. Nějaká paní se naklonila přes zábradlí a volala: „Stateční hoši..."

„Do toho, do toho!" křičel někdo a pak se ptal, kolikátí jsme.

„Tak to jsou oni, ano, to jsou oni..." zaslechli jsme, když jsme vypluli na druhé straně mostu.

Majitel půjčovny stál na malém molu, s rukama v kapsách. Když jsme přistáli, seběhla se kolem spousta zvědavců. Všichni se dívali na majitele půjčovny. Vylezli jsme z člunu a snažili jsme se vylít z něho vodu. Člun však byl strašně těžký. Nějací dobrovolníci nám pomohli. Majitel půjčovny přišel k otci a zblízka si ho prohlížel.

Otec se nejistě usmál a nabídl mu promáčenou desetikorunu, polepenou zbytky tabáku. Muž vzal bankovku, zdvihl ji do výše a

ukázal ji zvědavcům. Lidé se dali do smíchu. Nějaká paní se přihnala k otci a začala ho uklidňovat:

„Nic si z toho nedělejte, pane, hlavně že jste zachránil dítě. Já jsem jela jednou do Kolína a dostala jsem se až na Slovensko...”

Otec zjevně trpěl.

Majitel půjčovny lodí se rozhlédl kolem sebe a pak řekl zvolna: „A tenhle člověk tvrdil, že do mejch člunů teče...”

Protlačili jsme se s otcem zástupem lidí a vydali jsme se na cestu k domovu. Nějaký pán nás dostihl a podával otci plnicí pero. Kapala z něho voda.

„Děkuju vám, to je od vás moc hezké," řekl otec vděčně.

„Myslíte?" zeptal se ten pán a dal se do smíchu. Když jsme přišli domů, ptala se nás matka, co se nám proboha stalo.

„Nic." řekl otec suše. „Opalovali jsme se..." A víc z něho matka už nedostala, protože si lehl do postele a schoval se pod peřinu.

Strýc, který to uměl s dětmi

Strýc Karel, ten, který si myslel, že „to umí s dětmi", a teta Herta, jež se domnívala, že to umí se strýcem, k nám přijeli na

návštěvu. Jezdili k nám zřídka, ale vždycky jsme si jejich návštěvu dobře pamatovali.

Tentokrát byl strýc ve výtečné náladě. Vyprávěl, jak to bylo ve vlaku, co všechno zažili (vypadalo to, jako by většinu zajímavých věcí zažil strýc ve vlaku), a taky o tom, jak našel na nádraží zcela novou, nepoužitou krabičku zápalek, s kterou by rád něco podnikl. Pak si vzpomněl na nás. Řekl (jako vždycky), že jsme ohromně vyrostli od té doby, co nás neviděl, a že doufá, že nás rodiče příliš nezlobí. Chvilími se smál tomu, co řekl, a nakonec se, jako obvykle, zeptal: „A co je nového ve škole?" Sestra se pochlubila novým spolužákem, já učitelem. Oba jsme za to dostali kousek čokolády, která chutnala po ostrém tabáku. „A co ty?" obrátil se strýc na bratra. Ten mlčel. Chvilí sledoval strýce a pak šel na dvůr. Strýc se za ním vydal.

Teta se zeptala, kde máme otce. Matka se rozkašlala, jako vždycky, když musí lhát, a pak řekla udiveně: „Kterého?" Chvilku bylo ticho. Pak se matka uhodila do čela a začala rychle a nervózně tetě vysvětlovat, že otce zavolali narychlo do kanceláře a že ho poslali někam na služební cestu. Teta řekla, že je to smůla, protože ho už léta neviděla. Matka se znovu rozkašlala a pravila, že se nedá nic dělat, protože povinnost je povinnost.

Šel jsem se podívat na dvůr. Bratr si tam hrál s kamením. Strýc stál vedle něho, jedl čokoládu a hlasitě mlaskal.

„To je ale výborná čokoláda, báječná," říkal a kladl důraz na každou slabiku. Takovou jsem snad ještě nikdy nejedl," lhal po chvíli.

Bratr si však strýce vůbec nevšímal. „Tak co je nového ve škole? Nestojí to za nic, vid'" vyzvídal strýc, který si také sedl na bobek a začal sbírat kamínky. „Schválně, kdo z nás udělá větší hromadu," řekl strýc a začal vršit kamení na sebe. Bratr ho chvíli pozoroval, pak se zvedl a šel pryč. Strýc za ním. Bratr se dal do běhu. Pak mi na chvíli oba zmizeli z očí. O několik okamžiků později jsem uviděl bratra, jak utíká k malinovému křoví. Strýc se za ním hnal s otevřeným plnicím perem. Bratr zmizel v křoví. Strýc se zarazil a zůstal bezradně stát. Keře rostly kolem zdi. Bratr se tam občas schovával, když měl dostat výprask.

„Však já vím, kde jsi, Miško, já to dobře vím," volal rozčilený strýc, chodě kolem houštiny s perem.

„To je nádherné plnicí pero! A jak se s ním dá psát!" volal strýc pokoušeje se Michaela přimět k návratu.

„Tímhle krásným plnicím perem může psát každý," volal strýc do malin.

Bratr se neozýval. Strýc stál chvíli na místě, jako by se rozhodoval, zda má ve svém úsilí pokračovat. Pak se vydal na pouť kolem dvora. Vytáhl z kapsy kus papíru a začal na něj psát, přičemž hlasitě říkal, co právě dělá. Že má kus papíru a že na něj píše. Že se mu krásně píše, protože má plnicí pero. Chvilími to vypadalo, jako by strýc pořizoval seznam malin.

„Takhle to kreslí domeček... a tak zase stromeček, a když s perem takhle zatočím..." v tu chvíli mu pero vypadlo z ruky a spadlo na zem. Strýc je sebral a pokračoval: „... když s ním takhle zatočím, tak udělám kroužek, a teď ještě jeden, a mám co?" ptal se strýc do křoví.

„Mám sněhuláčka!" odpověděl si nadšeně, jako by se mu to povedlo poprvé v životě. Pak se vydal na novou obchůzku.

„Jiná pera skřípou, dělají kaňky nebo nepíšou, ale tohle je to nejlepší pero, jaké jsem kdy měl, a dám ho tomu, kdo mi poví, jaké měl ve škole vysvědčení!" sliboval strýc.

Zase bylo ticho. Pak se ozvalo ode zdi: „Měl jsem tři čtyřky a pět trojek!"

Za zdí se vynořil soused, závozník. Strýc se zastavil a hleděl na něj. „Vás se přece neptám," řekl po chvíli suše. „Tak proč tu křičíte, že dáte to pero tomu, kdo vám řekne, jaké měl

vysvědčení?" ptal se soused. „V křoví mám synovce," vysvětloval strýc. „A co tam dělá?" ptal se soused.

„Utekl tam," řekl strýc nerad, ale hned rychle dodal, že se kluk vrátí co nevidět, protože on to s dětmi moc dobře umí.

Soused popřál hodně štěstí a zmizel za zdí. Strýc si vzal nový papír a dal se do práce. Nakreslil králíčka, sovu, slona (ten mu dost dlouho nešel), nádraží, mraveniště, letadlo, pana doktora, lokomotivu, hod něho chlapečka, zlé dítě a měsíc, a obešel sedmkrát dvorek. Pak vypil rychle kávu, kterou mu přinesla teta. Sundal si sako i kravatu a zul si boty. Na další papíry nakreslil v chůzi tyto předměty: tobogan, psa, kočku, medvěda, hrad, řemen, rákosku a vězení. Později už byl tak vyčerpán, že ho musela teta otírat ručníkem a dávat mu za chůze jíst. Když nakreslil a do detailu hlasitě popsal polepšovnu, s dvanácti komínky, padesáti vychovateli a třemi sty okýnky, ochraptěl, a teta musela volat za něho. Vypadalo to jako v nějaké přírodní dražební síni. Strýc postupně nabízel tetiným prostřednictvím hodinky, zapalovač, lupu, peněženku, tabatěrku i prsten, a to vše jen za to, když bratr vyleze z křoví a řekne mu, co je nového ve škole. Bratr však odolal.

K večeru strýc a teta odjeli. Strýc byl zcela vyčerpán.

Michael vylezl z křoví ihned. Otec ještě chvíli počkal pro případ, že by se teta se strýcem vrátili. Až do večera jsme pak sbírali strýcovy kresby, prozrazující skutečně určitý výtvarný talent a zaujetí pro objekt. Potom otec napsal, že litujeme toho, co se stalo, a vysvětlil jim, že Michael začne chodit do školy příštím rokem.

Jak se bratr ztratil

Bratr Jan se ztratil, když mu byly asi čtyři roky. Stalo se to v jedné malebné vesničce, kde jsme tenkrát byli na dovolené. Dodnes není vlastně jasné, jak se mohl ztratit. Otec tehdy čekal před hotelem na bratra, kterého měla matka za ním poslat. Když už to trvalo dlouho a Jeník pořád nikde, zahvízdal otec na matku. Ta se objevila v okně a ptala se, co otec chce.

„Kde je?" ptal se otec.

„Kdo?"

„Kluk!" volal otec zezdola.

Matku dotaz velice překvapil, protože se tvářila velmi udiveně, a pak se zeptala: „On není dole?" „Ne," řekl otec. „A kde tedy je?"

„Myslel jsem, že je nahoře v pokoji..." pravil otec. „Tady není," řekla matka a zbledla.

Otec šel tedy hledat do hotelu. Prohledal všechna patra i jídelnu, ale bratra nenašel. Mezitím jsme přišli my ostatní, já, sestra Eliška a bratr Michael, z vesnice a viděli jsme, jak matka vyběhla před hotel.

„Kde je otec?" ptala se.

Když jsem jí řekli, že jsme otce neviděli, začala se rozhlížet kolem domu a tvrdila, že tam otec před několika minutami byl. Právě jsme chtěli začít otce hledat, když se objevil. Vypadal sklesle, protože Jana nikde nenašel. To už přiběhl nějaký inženýr chemie, který to všechno sledoval z okna, před hotel a řekl, že vzal s sebou fotoaparát, kompas a polní láhev.

„Musíme po chlapci pátrat!" řekl, nasadiv si brýle proti slunci.

Před hotel vyšlo několik hostů a inženýr jim hned vyprávěl, co se přihodilo. Někáká paní přiběhla k matce a začala ji objímat.

„Já si jen skočím vyměnit boty, hned jsem tady," řekla a běžela do hotelu.

Pak jsme vyrazili. Po cestě se k nám přidal ještě nějaký pán, který tvrdil, že byl na houbách už od rána a že viděl ráno nějakého chlapce v lese.

„Cože?" vykřikla matka.

„Jak ten kluk vypadal?" ptal se otec.

„Byl takovej malej..." začal ten pán s popisem.

„Já myslím vlasy, jaké měl například vlasy?" ptal se otec.

Muž chvíli přemýšlel.

„Černé nebo blond?" ptal se otec.

„Ano. Něco na ten způsob," pravil ten pán a matka zaúpěla a řekla, že to byl určitě náš Jan. Pak se ještě otec toho pána zeptal, kterým to bylo směrem, a ten člověk řekl, že to bylo k rybníku. Inženýr studoval chvíli kompas a pak řekl, že musíme jít buď jak buď na severovýchod. Asi po půl hodině se ten houbař zastavil a ptal se otce, zda je kluk opravdu v takovém nebezpečí, když šel s babičkou.

„S jakou babičkou?" ptala se matka.

„No s tou, co šla s ním..." vysvětloval muž.

Pak se chvíli dohadovali, až vyšlo najevo, že tomu chlapci, kterého muž ráno viděl v lese s nějakou babičkou, je deset nebo dvanáct let a že to tedy nemůže být náš Jan. Na chvíli zavládl zmatek a bezradnost. Inženýrova žena začala matce vyprávět, jak se kdysi ztratila, když jí bylo asi sedmnáct, a jak si jednou, když už

byla vdaná, nemohla vzpomenout na jméno hotelu a bloudila po městě sem a tam.

„Já vím, co to je, já to vím..." opakovala neustále.

Inženýr dospěl k názoru, že by bylo nejlépe, kdybychom rozbili tábor u lesa a nechali na místě hlídku. Zbytek by se mohl vydat na cestu po okolí. Nikomu se to moc nezamlouvalo a ten pán, co byl na houbách, řekl, že tohleto už jednou viděl ve filmu a že to pak špatně dopadlo, protože tábor byl přepaden a vyplněn. Inženýra se to asi dotklo, protože pak dlouho nic neříkal, díval se pořád na kompas, ale už neříkal směr, ani nehlásil orientační body. Začalo být horko a všichni se potili. Nejvíce pán, který měl na sobě celou dobu pláštěnku proti dešti a pořád tvrdil, že nepátráme dost systematicky.

Došli jsme k nějakému poli a otec se zeptal sedláka, který tam pracoval, zda bratra neviděl.

Sedlák se opřel o hrábě a začal se otce podrobně vyptávat, jak chlapec vypadal. Pak řekl, že takové dítě neviděl, ale že viděl před patnácti lety kometu ještě s jedním kamarádem, když se vraceli z hospody. Otec chtěl jít dál, ale ten muž si začal stěžovat na počasí a na neúrodu a taky se zmínil o nemocné krávě, a to už si někteří členové výpravy sedli na mez, protože je bolely nohy, a ten pán s

pláštěnkou chodil od jednoho k druhému a neustále každého vybízěl, aby vstal, jinak že se rozsedí a pak už nevstane.

Nakonec otec sedlákovi poděkoval a šli jsme dál.

Ale jednoho pána, který pracoval v bance, začalo píchat hrozně v boku. Opřel se o strom a povídá: „Jděte dál sami. Já už nemůžu.“

„To chce pevnou vůli," řekl inženýr a nabídl mu svou polní láhev. Když se ten pán trochu vzpamatoval, řekl inženýr, že jsme už ušli pěkný kus cesty a že jsme stále ještě nenarazili na žádnou stopu, a že bude tedy nutné, abychom se rozdělili na dvě skupiny.

„Každá skupina bude pátrat samostatně," vysvětloval. „Já povedu první a vy," řekl, ukazuje na otce, „druhou!"

Jeden pán, který měl stopky, byl určen jako spojka. Naše skupina se vydala k rybníku, inženýrova šla k lesu. Když odcházeli, zaslechli jsme ještě z dálky, jak inženýr velí: „Udržujte rozestupy!"

Dorazili jsme až k rybníku, kde bylo velice vlhko, a začali jsme se bořit do bahna. Pak začali štípat komáři a ten pán z banky tvrdil, že někde četl, že je nejlepší hmyz ignorovat, že pak přestane útočit. Jeho žena tomu však nevěřila a dala si na hlavu noviny, aby na ni komáři nemohli. Patrně neviděla moc před sebe, protože se náhle vydala zcela jiným směrem, než jsme šli my. Když

jsme obešli asi třetinu rybníka, přiběhl ten pán se stopkami, co dělal spojku, a hlásil, že jejich skupina neobjevila nic zvláštního a že postupují na severozápad. Pak zase běžel zpátky. Mezitím už přivedli tu paní s novinami na hlavě a jeden pán, který celou dobu mlčel, ulomil větev, strčil ji do rybníka a řekl, že zkoumá dno. Na druhé straně jsme potkali hajného se psem.

„Vy jste ta druhá skupina?" ptal se hned.

„Ano," řekl otec.

„Mám vám vyřídit, že první skupina nemá žádné ztráty," řekl ten muž a pohladil svého psa.

Pak jsme se dívali jeden na druhého a nikdo nic neříkal, až hajný hodil hlavou k rybníku a povídá: „Tady se nikdo nikdy neutopil. Bylo by to poprvé..."

Paní s novinami se rozzlobila a řekla hajnému, že je pěkný hulvát.

„Hlavně neplašte potěr," řekl hajný a šel pryč.

Šli jsme dál a najednou někdo vpředu udělal „Pssst" a ukázal před sebe. Seděl tam náš Jan a hrál si s kamínky. Matka k němu běžela a začala ho objímat a pak mu nařezala. Ostatní bratra ohmatávali, nemá-li nějaké zranění, a paní s novinami se ho zeptala, zda chce bonbón, a když bratr přisvědčil, sáhla do kapsy a

zjistila, že ho ztratila po cestě, a chtěla ho jít hledat, ale její muž jí to rozmluvil.

Všichni se uklidnili a měli radost, že už máme dítě.

Právě jsme se chtěli vydat na zpáteční cestu, když se objevil ten pán, co dělal spojku, a těžce dýchaje sděloval, že se jim ztratila někde v lese inženýrova žena a že ji nemohou najít. „Jinak žádné ztráty..." končil své hlášení a stavěl se lehce do pozoru.

Bylo rozhodnuto, že se část naší výpravy vrátí do hotelu a část půjde na pomoc hledat. Dostal jsem se do té druhé skupiny, která se vydala hned k lesu. Po cestě nám spojka vysvětlila, že inženýr zakopl o kořen a rozbil si kompas a že se řídí jen a jen podle lišejníků. Když jsme dorazili do lesa, přišli jsme na jakousi mýtinu a ten pán se stopkami, co nás vedl, si dal prst na ústa, takže jsme všichni ztichli, a pak třikrát táhle zahoukal jako sova a šeptal nám, že to je jejich znamení. Pak se ozvalo zahoukání z lesa a objevil se jiný pán a řekl: „Tady jsme."

Inženýr vypadal opravdu zdrceně. Myslím, že mu nešlo tolik o ženu, jako o kompas.

„Musíme udělat řetěz," řekl hned poté, co jsme mu sdělili, že se kluk už našel. Udělali jsme tedy řetěz a inženýr volal, abychom udržovali rozestupy na své krajní a rozhlíželi se kolem sebe. Došli

jsme až na nějakou mýtinu, kde jsme chvilku odpočívali. A najednou ten pán se stopkami vykřikl: „Ježišmarjá, vždyť vy jste tady!“ A otočil se na inženýrovu ženu, která seděla hned vedle něho a jedla salám.

„No a?“ řekla paní inženýrová nechápavě. „A co má být?“

Všichni se začali vyptávat paní inženýrové, kde byla, a ona pořád říkala, že šla hned za tím pánem, co ztratil prstýnek, a že mu ho pomáhala hledat.

Bylo nám divné, že inženýr nic neříká, ale ukázalo se, že říkat nic nemůže, protože mezi námi není.

„Pane inženýrééé!“ volal ten pán se stopkami na všechny strany, ale nedostal žádnou odpověď.

„Kdoví kam zase šel,“ řekla jeho žena nedůvěřivě.

Začali jsme ho hledat. U pily jsme našli prázdnou polní láhev. Muž se stopkami ji zvedl a významně pokýval hlavou. „Určitě je už hrozně vyčerpán, když odhazuje věci,“ řekla ta paní, co měla na hlavě noviny.

Začali jsme křičet na všechny strany a pak někdo zaslechl inženýrův hlas. Hned jsme běželi tím směrem. Byl to skutečně on. Ležel na zemi na mechu a tvrdil, že uklouzl a udělal si něco s nohou.

„To bude asi vyvrtnutý kotník," řekl jeden pán, který se celou dobu choval velice nenápadně a mlčel. Teď se zachoval velice duchapřítomně, protože řekl, že musíme sestrojít nosítka, abychom mohli dopravit inženýra do hotelu.

Nalámali jsme tedy větve, dali na ně košile a saka a inženýra na ně položili. Pak jsme se vydali zpátky. Inženýr požádal svou ženu, aby mu nechodila na oči, ale ona šla hned vedle nosítek, držela ho za ruku a každou chvíli se ho ptala, zda netrpí. Spojka se vydala do hotelu napřed. Když jsme šli kolem toho pole, nechal sedlák práce a šel se na inženýra podívat. „No hlavně, že jste ho našli," řekl a zavolal svou ženu, aby se šla taky podívat.

Kousek před hotelem nás už čekal personál s občerstvením a vrchní začal omývat inženýra francovkou.

Před hotelem byl muž se stopkami a zrovna líčil, jak inženýr věnoval poslední hlt vody ze své láhve nějakému členu výpravy, který už omdléval. Číšnice trnuly hrůzou.

U oběda se kdosi nabídl, že bude inženýra krmit, ale inženýr vzkázal po své ženě, že bude jíst sám, že má dosti sil.

Kuchařka běhala mezi pokojskými a vypravovala, jak to vlastně bylo.

„Ten malý kluk dokázal najít toho inženýra a přivolat ostatní!"
„F a n t a s t i c k é dítě!" říkali hosté a připíjeli si na bratrovo zdraví.

Teta Anna

Teta Anna je dodnes nejzbožnější osobou, kterou jsem kdy v životě poznal. Má pět synů, z nichž je jeden zbožnější než druhý. Každý z nich chodil do kostela, ministrantoval nebo hrál na varhany, pěl na kůru a všichni dělali ve volném čase dobré skutky.

Teta k nám občas přijela a pokoušela se nás obrátit na pravou víru.

„Musíte se obrátit k Němu," říkala vždycky, obracejíc oči ke stropu, přesně do míst se skvrnou po šampaňském, které bouchlo otci kdysi v ruce. Jednou, sotva dorazila, vytkla Elišce, že se líčí.

„V Jeho očích jsi krásná i bez líčidel," pravila sestra.

„Copak ty ho znáš?" divila se sestra. Pak se ukázalo, že teta měla na mysli Nejvyššího, zatímco sestra myslela na někoho pěkně pozemského. Vždycky když u nás byla teta na návštěvě, byli jsme všichni nervózní. Měli jsme dojem, že na nás teta působí svými vážnými, velebnými očima jako hypnotizér. Jednou jsem

zaslechl dokonce bratra Michaela, jak se za záclonou vroucně modlí, což mne velice překvapilo, protože nikdy nic takového nedělal, ale když jsem slyšel, oč bratr Boha prosí, pochopil jsem. Žádal ho totiž o to, aby Bůh povolal tetu zpátky domů a aby u nás byl zase klid.

Někdy se dala teta z ničeho nic do vyprávění o mučednících. Líčila velice sugestivně všechna utrpení těchto lidí a dívala se pak pozorně z jednoho na druhého, jako bychom v té věci měli prsty. Pak odcházela obvykle na pouť po kostelech a vracela se až k večeru zcela vyčerpaná, ale šťastná. Občas s sebou teta přivedla nějakého bohoslovce, neboli „mladíka zaslíbeného Bohu“, jak říkala, a skoro vždycky to byl tichý, nenápadný mladý muž, který neustále děkoval, říkal „Zaplať pámbu“ a žehnal nám ještě ve dveřích za naše dobrodiní.

Jednou jsem byl u tety na prázdninách. Tenkrát tam se mnou byl ještě pražský bratranec, ten, co chodil všude s ochočenou kavkou a chtěl se stát zoologem. Každý den ráno, sotva jsme vstali a šli do koupelny, potkávali jsme tetiny syny. Někteří chodili sem a tam, jiní stáli někde v rohu a všude bylo slyšet vroucné mručení modliteb.

Když jsme přišli s bratrancem k snídani, chtěli jsme se hned pustit do jídla, ale teta dala znamení lžičkou, načež těch pět sepjalo ruce a dívalo se na nás. Sepjali jsme tedy ruce také a nejstarší z tetiných synů začal velice vroucí modlitbu a my zbylí opakovali cosi jako refrén. Ta modlitba však měla velmi mnoho slok, bylo to poděkování za to, že máme jídlo na stole, také za počasí, za zemřelé i živé, pak za nemocné, za odpuštění hříchů, za všechno možné, a zatímco jsme takto děkovali za všechny ty dary, kterých se nám dostalo, vznikl na mé kávě škraloup. Protože se mi při pohledu na škraloup dělá špatně od žaludku, obrátil jsem rychle oči vzhůru, abych škraloup neviděl, a teta si toho všimla a řekla, že se konečně dávám na pravou cestu.

Většinu času jsme strávili tehdy v kostele. Chodili jsme na ranní i večerní mše každý den a bratranec byl tak vyčerpán, že jednou usnul u zpovědnice, a když se ho kdosi něžně dotkl, skácel se na podlahu chrámu. Zahřmělo to a věřící se otáčeli. Nějaký muž pak běžel pro svěcenou vodu a bratrance pokropil. Časné ranní mše vykonaly své také na mně. Jednou jsem v rozespalosti zašel do chrámu, který však patřil zcela jiné církvi než té, k níž příslušela teta, a musel jsem pak chodit do kostela jen v doprovodu.

Ze všeho nejhorší byl však nápad s ministrantováním. Přišla na to teta. Bratranec i já jsme se tomuhle nápadu bránili, jak to jen šlo, ale nakonec jsme podlehli.

„To přece nic není," říkala stále teta. „Naučíte se to raz dva!"

Noc před mší, na níž jsme měli ministrantovat, jsem nemohl usnout. Zdály se mi pak tak divoké sny, že jsem se probudil zcela vyčerpán a vyděšen. Ráno jsme šli s tetinými syny do sakristie. Převlékli nás do zvláštních úborů, které nám byly velké, ale oni tvrdili, že to nevadí. Vysvětlili nám, že nebudeme dělat nic jiného než zvonit a já že jednou přenesu misál, a jinak že budeme jen klekat a vstávat stejně jako oni a že nemusíme mít strach, že oni nám už včas řeknou.

Pak přišel kněz, bratrance nás představili a řekli tomu muži, že my dva jsme u nich na prázdninách a že bychom velice rádi pomáhali při sloužení mše, čímž se dopustili hříchu, protože to byla lež. A pak jsme vyšli v zástupu ze sakristie. Všiml jsem si, že teta sedí hned v první lavici a usmívá se. Ale hned potom, když jsme šli po schůdkách k oltáři, šlápl jsem si na ten zvláštní oblek, a nebýt jednoho duchapřítomného bratrance, byl jsem na zemi. Dva další tetini hoši mne uchopili nenápadně v podpaží a vlekli mne kupředu. Cestou se mi podařilo vymotat nohy, takže když mne

postavili, byl jsem docela stabilní. Pak začala mše. Klekal jsem si a vstával jsem podle znamení a také jsem zvonil. Vždycky když do mne jeden z domácích bratranců strčil, zazvonil jsem jednou, a když do mne strčil třikrát, zvonil jsem třikrát. Ale jednou jsem zazvonil a bratranec na mne nechápavě zíral, a pak se ukázalo, že se mne dotkl omylem, když se bil v prsa a latinsky přiznával, že je to všechno jeho vina. Jednou jsme měli vstát a pražský bratranec, který klečel na druhé straně oltáře, se nějak nemohl dostat na nohy. Tetini chlapci mu hned pomáhali, ale když se jim to nedařilo, vydal se na pomoc ten, co klečel vedle mne, protože byl na pozdvihování začínajících ministrantů zřejmě odborník. Ukázalo se, že přesporní bratranec měl komži na podpatcích a že mu bránila ve změně pozice. Nakonec přišel okamžik, kdy jsem měl přinést tu velkou bibli z jednoho konce oltáře na druhou. Jakmile jsem dostal znamení, vstal jsem a opatrně jsem kráčel ke středu. Tam jsem poklekl, dávaje bedlivý pozor na to, abych měl nohy stále volné. Pak jsem opět vstal a šel jsem po schodech nahoru. Uklonil jsem se a podíval jsem se dolů - na domácího bratrance, který přesně věděl, kdy mám knihu vzít. Když kývl, uchopil jsem oběma rukama podstavec ohromné knihy a začal jsem sestupovat dolů. Ale v tu chvíli se ukázalo, že nevidím před

sebe. Ať jsem dělal, co dělal, neviděl jsem nic jiného než listy otevřené bible, která byla neuvěřitelně těžká a kymácela se ze strany na stranu. Sevřel jsem tu knihu oběma rukama a opatrně, velice zvolna jsem ohledával terén nohou. První i druhý schod nebyl problém, jen ten třetí se mi náhle zdál nějak daleko. Chtěl jsem se podívat na zem a pokoušel jsem si dát bibli trochu výš, a právě v tom okamžiku, kdy jsem konečně schod zahlédl, jsem ucítil, že se mi podstavec knihy proti mé vůli otáčí v ruce a kniha padá. V poslední vteřině jsem po knize sáhl rukou, snaže se ji zachytit, jenže jsem si nějakým nedopatřením přišlápl komži. Všiml jsem si ještě, že kniha padá na opačnou stranu než já. Nevím, zda to bylo zvláštní shodou okolností nebo zda muž nahoře na kůru přestal hrát úmyslně, ale buď jak buď nastalo hrobové ticho. Dopadl jsem a ještě jsem se kutálel dál až k takovému zábradlíčku, kde jsem se zastavil. Bratraci byli duchapřítomní. Jeden se vrhl k bibli a rychle s ní běžel na druhou stranu k nervóznímu knězi. Druzí dva mi pomáhali na nohy. Když jsem se dostal opět na své místo, byl jsem tak zmaten, že jsem klesl při klekání na zvonec, a kněz se lekl a odskočil od bible, jako když střelí. Pak už byl klid, až na to, že když jsme se vraceli do sakristie, upadl pražský bratranec na pohyblivém koberci a

podrazil nechtě nohy domácímu bratranci, který málem způsobil pád kněze. Všiml jsem si, že tetini hoši už nechtějí nic riskovat. Patrně proto nesli pražského bratrance, každý z jedné strany, do sakristie. Kněze museli svlékat z roucha. Viditelně se chvěl a docela zřetelně zaklel. Od té doby už teta Anna nenaléhala a nenutila nás k ministrantování a byla docela ráda, že sedíme vedle ní v lavici.

O několik let později strávil část prázdnin u tety Anny bratr Jan. Když nám asi po dvou týdnech poslal dopis, v němž nás oslovil jako „drahé v Kristu“, a když popisoval jakousi „milost“, která co nevidět „oblaží“ jeho ducha, rozhodl se otec, že musíme bratra stůj co stůj zachránit, a pod záminkou rodinné dovolené ho přivezl zpátky.

Jana jsme nemohli poznat. Chodil po bytě se sepjatýma rukama, a když mu otec, aby ho nějak rozveselil, daroval plnicí pero, řekl dojatě: „Zaplať pámbu!“

Později, když se trochu vzpamatoval, vyprávěl, jak mu jeden z tetiných hochů přiléal do vany při koupání teplou vodu, když si nemohl vzpomenout na jedno boží přikázání. I tak to však trvalo ještě pěkně dlouho, než si odvykl sepisovat hříchy do účetní knihy a dělat pravidelné měsíční uzávěrky.

Skáčeme !

Jednoho letního odpoledne vykřikl otec v tramvaji. Učinil tak velice náhle, naprosto znenadání a k všeobecnému překvapení ostatních cestujících. Nebyl jsem tolik překvapen tím, že otec vykřikl, i když to nedělal často. Překvapil mne však obsah otcova výkřiku, protože křičel: „Skáčeme!“ Netušil jsem ani dost dobře, koho měl na mysli, i když mi bylo jasné, že jednou ze skákajících osob byl bezpochyby on sám. Ukázalo se, že jsem se nemýlil, protože hned poté co vykřikl, popadl oba velké, těžké kufry, odrazil se od rychle jedoucí tramvaje a vyletěl do vzduchu. Nejprve maličko stoupal, používaje velkých kufrů jako křídel k plachtění, pak se náhle zastavil a začal prudce padat k zemi.

Bylo to tak rychlé a neočekávané, že mám dodnes dojem, že se to odehrálo v několika vteřinách. Podle povrchu ulice, vydlážděné kamennými kostkami, a podle výrazu otcova obličeje jsem soudil, že dopad nebyl zrovna nejměkčí. Jeden kufr dopadl kus dál, druhý zůstal ležet nablízku. Avšak klobouk, který otci při letu spadl s hlavy, se kutálel až na kraj ulice. Nějaký muž se ho snažil chytit a způsobil tak nebývalý zmatek mezi vozy, kterým už

tak, vzhledem k poloze otce a jeho zavazadel, nezbývalo příliš místa k provozu.

V tu chvíli otec zakřičel znovu. „Skákej!" volal, nevšímaje si zvědavců, kteří se shromažďovali na chodníku i na plošinách tramvaje. Mezitím už tramvaj vjížděla zvolna do zatáčky, opačným směrem, než kterým bylo nádraží, kam jsme se původně vydali, a v tu chvíli jsem konečně pochopil, oč otci vlastně šlo. Otec mezi tím znovu volal, abych skákal, a když viděl, že se stále nemám k činu, volal za odjíždějící tramvají: „Mám blbého syna!"

Nějaká paní otci pohrozila a křičela na něj, že je pěkný hrubec. Také v tramvaji se o mne pasažéři živě zajímali. Jiná starší paní ke mně přišla a tázala se, zda to dělá tatínek vždycky. Řekl jsem jí, že se taková věc stala opravdu poprvé, a ona se na mne chvíli zkoumavě dívala a pak řekla: „No jen jestli..."

Ale to už naštěstí tramvaj zastavovala a já se honem hnal zpátky k tomu místu, kde otec vyskočil. Když jsem tam doběhl, byl už otec na chodníku a kolem stála spousta lidí. Nějaká paní na mne ukazovala a pořád říkala: „To je ten kluk!“

„Který?“ ptal se někdo.

„Co nevyskočil.“

„Neshodil toho pána on?“

„Kdo?“

„Ten kluk!“

Jiný muž vysvětloval někomu, že jsem chtěl skočit z tramvaje a že otec vypadl při pokusu zabránit mi v tom.

Rychle jsme se vzdálili a šli jsme na nádraží, kde jsme si sedli kupodivu do správného vlaku, a to nám navrátilo dobrou náladu, takže se otec dal dokonce do zpěvu. Od té doby jsem ho však vždycky pozoroval a číhal jsem, zda zase náhodou nevykřikne, až zjistí, že jedeme jinou tramvají, než jsme měli jet.

Když se dnes, po letech, na otcův skok dívám ryze ze sportovního hlediska, musím uznat, že šlo o skvělý výkon, protože ty kufry vážily dobrých padesát kilo.

Sestra hraje divadlo

Bylo to jedno z těch dětských představení, kdy je spousta dětí na jevišti i v hledišti a kdy se obvykle pár dětí ztratí. Nebyla to ovšem žádná besídka se soutěžemi a infantilně hovořícím konferenciérem, nýbrž opravdové představení s kostýmy a vším, co k tomu patří.

Ta hra byla o králících. Nevím, kdo ji napsal, ale dodnes cítím k autorovi cosi nevyslovitelného. Myslím, že hru napsal někdy na jaře, kdy pozoroval králíky někde venku na mezi, jak si hrají a skotačí. Jsou okamžiky, kdy je inspirace tak silná, že se jí žádný autor neubrání. Myslím, že něco takového musel prožít i autor hry o králících, kteří mu zřejmě učarovali.

Kateřina nehrála nějakou podřadnou roli králíka-statisty, který sem tam zapanáčkuje nebo hodí ušima a zbytek představení stojí nenápadně v řadě podobných ušáků, kteří neznají nic lepšího než se pošťuchovat a strkat. Má sestra vystupovala jako králík sólový. Byla to role, která vyžadovala bezpochyby hodně talentu a soustředění, neboť sestra hrála mluvícího králíka, což už samo o sobě není snadné.

Ve skutečnosti to vypadalo takhle:

Otevřela se opona a na jeviště malými krůčky přitancili králíci sbor. Byla to velkolepá přehlídka ušáků, neboť jich bylo brzy plné jeviště, a hlediště hned zatleskalo, protože každý tam měl nějakého svého králíka, na kterého se přišel podívat. Hned za mnou seděl nějaký pán, který volal na toho svého: „Tady jsme, tady jsme!“ Asi dva nebo tři králíčky museli rodiče dopravit na jeviště předem, protože se trochu opozdili a neznali cestu. Pak jim

ještě museli ukázat, jak se mají chytit za ruce, protože tihleti opozdilí byli poněkud dezorientováni. Jeden králík stál dokonce na místě, hned na kraji jeviště, měl tlapku v puse a rozpačitě couval, až někdo vykřikl, a nějaký pán s páskou, asi pořadatel, ho odvedl dozadu. Sbor zatančil a seřadil se do řady. Pak přistoupil náš králík - sestra. Postavila se doprostřed jeviště a hluboce se uklonila. Potom začala recitovat básničku. Zatím se trochu setmělo, čehož se někteří králíci polekali, ale nedali nic najevo, a vypadalo to, že skutečně naslouchají veršům.

„Zajíček v své jamce ... sedí sám, sedí sám ..." říkala sestra jistě. Náhle se však zarazila, přešlápla a sklopila hlavu.

„Co se děje?" lekla se matka, sedící v první řadě. Sestra zdvihla hlavu. Vypadalo to, že nad něčím usilovně přemýšlí. V tu chvíli na ni matka zavolala: „Pokračuj!" Sestra však znovu přešlápla a neřekla ani slovo. Králíci, stojící v řadě, si začali něco šuškat.

„Zajíček v své jamce ..." napovídala matka hlasitě. Sestra však měla zvláštní povahu. Byla vždycky samostatná. Odmítala pomoc druhého a chtěla dokázat všechno sama. A tak když se matka opět naklonila k jevišti a znovu volala něco o zajíčkovi v jamce, rozzlobila se sestra natolik, že si dupla zlostně svou králíčí nohou, až jí poskočily uši.

Matka trpěla. Něco takového nemohla nečinně sledovat. Pohled na vlastního bezradného králíka, který se dostal do nesnází, matku bolel. Proto se ozvala znovu.

„Ubožátko ..." napovídala s rukama kolem úst.

„Nech mě!" zasyčela sestra a otočila se k matce zády.

To nebylo zrovna nejvhodnější řešení, protože se otočila zároveň zády i k publiku, a něco takového se prostě nehodí.

Králíci se mezitím začali docela zjevně pošťuchovat a strkat a několik dospělých běželo honem do zákulisí, odkud bylo chvílemi slyšet: „Opona, opona!"

Potom najednou jeden králík odběhl, po chvíli se vrátil a šeptal něco těm druhým. Na jedné straně jeviště se objevil nějaký pán a mával na krajního králíka, který stále nechápal, co ten pán chce. Pán zmizel a objevil se jiný. S lízátkem. To byl dobrý nápad, protože na to se krajní králík chytil a k tomu pánovi šel. Pravda, nebylo to zrovna stylové, protože normálně by pán musel králíka lákat na mrkev, ale šlo vlastně o improvizaci. Ten pán pak ještě úspěšně odlákal z jeviště několik dalších ušáků. A zrovna v okamžiku, kdy zase někdo v zákulisí volal „Opona, sakra, kde je ten knoflík!?", vzpomněla si sestra a pokračovala v básni.

„Zajíček v své jamce sedí sám, sedí sám. Ubožáčku, co je ti, že nemůžeš skákat? Chutě skoč, chutě skoč a vyskoč!" A když sestra řekla „chutě skoč", připojil se sbor a řekl „a vyskoč!" A pak se celá sloka ještě jednou opakovala a na jeviště se vraceli uprchlíci a jeden z nich si honem, na poslední chvíli, zapínal kůži.

Když sestra skončila, opakoval se ještě jednou ten taneček, co byl už na začátku, načež se všichni uklonili a byl konec. Jeden malý králík, který zřejmě vystupoval poprvé, se tak velice klaněl a mával, že ho museli odvést, čímž ho rozbrečeli. Ale publikum tleskalo, a pak když zatáhli oponu, vběhli králíci do hlediště k rodičům a pili limonádu a jedli cukroví.

Matka se snažila být taktní, ale pak jí to nedalo a zeptala se sestry, jak se mohlo stát, že zapomněla verše.

„Já nic nezapomněla," řekla sestra, „já si jen chvilku nemohla vzpomenout." Matka to ovšem nemohla pochopit a neustále říkala, že to přece sestra doma uměla, a nakonec řekla, že něco takového ještě neviděla.

Myslím, že měla docela pravdu.

Když se to tak vezme, život nám neposkytuje příliš překvapení, a kdy se už stane, abychom viděli králíka, který recituje?

A tak má-li člověk možnost něco takového vidět, neměl by si to dát ujít.

Květiny a zvířata

Vždycky jsme si doma připadali jako v nějaké botanické zahradě. Po celém bytě, za okny, na balkóně, na psacím stole i na skříních, všude se něco pnulo, zelenalo, rostlo. Otec s matkou květiny neustále pozorovali, zalévali a přesazovali a při tom se přeli o to, jak se má která rostlina vlastně pěstovat. V těchto názorech se dokonale rozcházeli.

Hlavním tématem sporu bylo zalévání. Když matka zjistila, že otec květiny zalil, okamžitě vylévala z misek vodu a říkala, že musí rostliny zachránit. Jakmile otec zjistil, že matka vodu vylila, zalil květiny znovu. Naštěstí měly vždycky rostliny trochu času v mezidobí na to, aby vláhu zúžitkovaly, dříve než přijde otec nebo než se dostaví matka. Zvláštní však bylo, že jsme díky těmto sporům měli nejhezčí květiny v celém okolí. Kdykoli se lidé ptali, jak rostliny pěstujeme, řekl jim otec, že je hlavně dost zaléváme, načež matka pak sdělila témuž člověku, že dbáme hlavně toho, aby rostliny neměly moc vláhy a nehnily. Otec zaléval květiny i

tehdy, když byla matka doma. Měl konvičku na vodu schovanou v psacím stole a sledoval dveře do pokoje zrcátkem. Jakmile si byl jist, že vzduch je čistý, spěchal ke květinám, o nichž se domníval, že je třeba je před matkou zachránit. Je samozřejmé, že byl přitom dost nervózní, protože musel počítat s tím, že ho matka překvapí, a tak se stávalo, že vešel do pokoje někdo z nás a otec se tak vyděsil, že upustil konvičku s vodou na parkety. Někdy také dělal, že se dívá z okna. Při tom tajně zaléval kaktusy. Když práci skončil, plížil se k psacímu stolu, kde konvičku ukryl.

Jednou jsem přinesl domů ze školy od kamaráda pár pakobylek. Pěstoval jsem je v zavařovací láhvi a krmil jsem je břečťanem. Otec každý den ráno, sotva vstal, spěchal k láhvi, aby zkontroloval, jak se zvířátkům daří.

Když se narodily mladé, počítal je a pak mi radil, abych některé vyměnil za známky. Ale jednoho dne objevila matka pakobylku v jednom účtu a velmi se vyděsila. Zatelefonovala otci, co se stalo, ale toho zpráva nikterak nevzrušila; jediné, co na něj zapůsobilo, bylo to, že účet nebyl dosud zaplacený. Později, když u nás byl pošťák, chtěla matka podepsat doporučený dopis a vyděsila sebe i pošťáka, když se ukázalo, že tužka vystrčila nožičky. Pošťák si od té doby velice pozorně prohlížel stůl, na který kladl poštu.

Také akvárium poskytovalo rodině hodně radosti. Koupil jsem je já i s rybičkami. Byl to párek pěkných barevných rájovců. Samička byla docela klidná, usedlá ryba, jak se na takového živočicha sluší, ale sameček se velmi často vzdaloval z domova. Když se to přihodilo poprvé, hledali jsme s otcem po celém akváriu, až najednou otec zvolal: „Už ho mám!“ a vzal rájovce z polštáře na gauči, kde odpočíval, a hodil ho zpět do nádržky. Sameček zajel klidně za kámen a několik dní se neukázal. Avšak změna vzduchu se mu patrně zalíbila, protože na gauči lehával častěji. Zpočátku nás to překvapovalo a jeho pobyt na gauči nám činil jisté rozpaky, ale časem jsme si všichni zvykli, a jakmile si chtěl někdo na gauč sednout, vzal nejprve rájovce opatrně do ruky a hodil ho do akvária. Věc se stala tak samozřejmou, že i návštěvy a známí nejprve prohlédli gauč, než na něj usedli.

Jednoho dne však otec nedaleko gauče po čemsi uklouzl. Matka se ho ptala, po čem mu ujela noha, a otec řekl, že po rybce, a šel s rájovcem ze zvyku k akváriu. Teprve pak si ho prohlédl a usoudil, že se ryba do akvária prostě už nehodí.

Časem dospěl otec k názoru, že strava, kterou rybičkám dáváme, není zdaleka tak výživná jako ta, kterou se živíme sami. Začal ryby

krmit zbytky od oběda. Dalo mi tehdy moc velkou práci přesvědčit otce, že řízek, knedlík s rajsou omáčkou či játrové knedlíčky nepůsobí rybičkám takové potěšení jako nám. Akvárium mezitím značně zezelenalo, pak zhnědlo a nakonec zčernalo. Krátce poté se po bytě začal šířit nesnesitelný zápach. Teprve když otec uviděl rybičky břichem vzhůru, vzdal se nápadu s výživnou stravou. Rozhodl se však, že akvárium dá do pořádku, vyčistí je, aby bylo průhledné a čisté jako kdysi. Od té doby se začaly objevovat rybičky ve vaně i v prádle a matka se velice zlobila, když jednou máchala svetr a našla živorodku v rukávě.

Potom se už rybky neobjevovaly, ale ukázalo se, že jsou v potrubí u pana Denara o patro níž. Pan Dener je pak dal

instalatérovi, který je odnesl svým dětem a měl z dárku nesmírnou radost.

Pokud jde o kočku, nelze říci, že bychom ji pěstovali, protože tu jsme našli. Bylo to pěkné, pruhované zvíře, které se stalo pýchou celé rodiny. Avšak bylo poněkud temperamentní, protože se občas náhle vymrštilo, a odrážejíc se od knihovny, stolu, lustru či obličeje některého z nás, hnalo se kupředu, zanechávajíc za sebou hotovou spoušť.

V noci bývala kočka klidná. Jednou se však matka probudila, protože slyšela jakýsi šramot. Řekla o tom otci.

„Já nic neslyším," řekl otec a chtěl spát dál, když se šramot opět ozval. Otec se tedy rozhodl, že rozsvítí a půjde po zvuku. Byl však rozespalý, a tak narazil do stolu a pak do židle a způsobil tak hluk.

„Co se děje?" ozvalo se z druhého pokoje.

„Něco tu šramotí," oznamovala matka.

Z pokoje vykoukla sestra Eliška. Z ložnice se připotácel Michael. Ptal se, kde má prádlo. „Jaké prádlo?" divila se matka.

„Musím si ještě navoskovat lyže," oznamoval bratr, dávaje se na cestu ke dveřím. V tu chvíli to zašramotilo znovu. Otec šel po

zvuku a vylovil docela malé kotě. Pustili jsme se do hledání. Další kotě bylo pod stolem a jedno našel otec v kapse kabátu.

„Hledejte všichni," pobízela nás matka. Bratr Michael se dal do prohlížení dopisů.

„Tam to přece nebude!" řekla mu sestra.

„Já vím," řekl bratr a zív.

Kočka byla v gauči. Vedle ní ležela dvě další maličká koťata. Matka je vzala a dala je k dalším sourozencům do košíku. Pak jsme si šli lehnout. Po cestě jsme vzali bratra Michaela, který spal, opřen o skříň.

„Co tu děláš?" ptala se ho udiveně matka.

„Čekám na ten rychlík," vysvětloval bratr, který měl v ruce lyžařské hole a pár dopisů.

Ukázalo se, že kočka je velmi plodná. Mívala každoročně i dvakrát za sebou spoustu koťat, které jsme museli rozdávat známým. Jan si vedl podrobné záznamy o zájemcích ve škole mezi kamarády a každý z nás měl povinnost sehnat alespoň jednoho zájemce o kočičího potomka. Potom se nás už lidé báli, protože se málokomu podařilo odejít, aniž jsme mu vnutili nějakou tu kočičku. Vzpomínám si, že jsme obdařili dvěma kusy i malíře pokojů, který u nás pracoval, a další dvě si odnesl, nevědomky,

pojišťovací agent. Otec vypustil jedno kotě nenápadně v kavárně a matka propašovala kocourka k holiči. Já navštěvoval se stejným úkolem veřejné knihovny a čítárny. Jakmile však někdo přišel a tvrdil, že nám nese naše kotě, byli jsme velice tvrdí. Prostě jsme se k němu neznali. Bylo nám totiž naprosto jasné, jaké nebezpečí hrozilo. Stačilo, aby se z koťátka stala dospělá kočička, jak říkal otec, a měli bychom tolik koťat, že bychom se jich museli zbavovat anonymními balíčky.

„Kde jsi zase byla?“ ptávala se matka kočky, když se vracela ze svých toulek. Ale ta nikdy neodpověděla.

Otec v opeře

Otec vždycky tvrdil, že opery nesnáší. Říkal, že mu na opeře vadí hlavně ten zpěv. Jednou se o tom bavili se strýcem Františkem, který neustále tvrdil, že jemu opera hodně dá. Otec to nemohl pochopit a byl toho názoru, že opera nemůže vůbec nikomu nic dát, spíše mu může leccos vzít, například náladu. Strýc však neustále hovořil o tom, co mu takové operní představení přináší, a tak myslím, že otec dospěl k názoru, že se opera k

našemu strýci chová jako povodeň, která obvykle boří a bere s sebou vše možné, aby to nakonec přinesla do údolí jiným lidem.

„Nejhorší je, že je to vždy zpívané," stěžoval si otec.

„To je právě opera," poznamenal strýc.

„Jenže právě ten zpěv člověka ruší," řekl otec a pak se bavili o tom, kdo vlastně chodí na opery. Strýc tvrdil, že to bylo vždy výsadou horních vrstev, kdežto otec zastával názor, že opera bývala před válkou místem trapných skandálů a senzací. Pak vyprávěl o atentátu, který byl spáchán také v opeře. Strýc řekl, že to byla zcela jistě náhoda, ale otec nesouhlasil. Měl dojem, že atentát spáchal anarchista možná i proto, že už představení nemohl snést.

Málokdo by asi dovedl pochopit, že otec s názory, které na operu měl, a s odporem, který k tomuto žánru choval, na operu šel. Myslím si, že by otec na operu nikdy v životě nebyl šel, pokud by byl věděl, že na ni jde. Otec však byl na operu vylákán lstí. Tu vymyslela matka, která měla dojem, že i otec na operu musí jednou jít. Matka totiž zastávala názor, že člověk alespoň jednou v životě má prožít všechno. Tenkrát jsem se pokusil matce vysvětlit, že otec už na nějaké opeře jistě byl, když na něj tak hluboce zapůsobila, ale matka mi řekla, že otec nebyl na opeře nikdy, co je